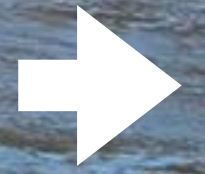

5 + 1 0 +1

Ontwerpbegroting 2024

Gemeente Groningen

Ontwerpbegroting 2024

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen presenteert een sluitende begroting voor de jaarschijf 2024, waarbij we wel een oplopend tekort voor de komende jaren zien. Een sluitende begroting is een overzicht van de per programma gestelde doelen, activiteiten en bijbehorende financiën, waarbij de geschatte inkomsten en de geschatte uitgaven aan elkaar gelijk zijn.

In de voorjaarsbrief is uw raad geïnformeerd over de stand van zaken en de opgaven. Deze zijn door het college integraal afgewogen. De opgenomen intensiveringen zijn per programma inzichtelijk gemaakt.

In bijgevoegd [raadsvoorstel](#) wordt u gevraagd deze begroting vast te stellen.

Leeswijzer

Via deze interactieve oplegger wordt u op hoofdlijnen meegenomen wat onze doelen zijn voor 2024 en waarvoor we (extra) middelen in willen zetten.

U ziet de verschillende onderwerpen die aan de orde komen links en onder in beeld. Door op een onderwerp te 'klikken' navigeert u door de rapportage.

Tot slot kunt u navigeren naar de volledige ontwerpbegroting 2024. Door op de knop te klikken wordt u verwezen naar het betreffende programma op de website.

Voorwoord

Voor u ligt een sluitend begrotingsvoorstel voor het jaar 2024. Dit is de tweede begroting die dit college uw raad voorlegt, gebaseerd op het coalitieakkoord 'Het begint in Groningen – voor wat echt van waarde is'. We blijven op een verantwoorde manier investeren in onder andere de aanpak van armoede en schulden, het terugdringen van kansenongelijkheid en het verduurzamen van onze gemeente. We hebben de betreffende noodzakelijke en gewenste investeringen van een dekking voorzien, waarbij we ook externe financieringsmogelijkheden benutten.

Waar zetten we het komende jaar op in?

Als lokale overheid hebben we de ruimte om te sturen op de belangrijke opgaven in onze gemeente. In Groningen nemen wij daarom onze verantwoordelijkheid door publieke regie te voeren. Onze prioriteit ligt in 2024 bij een aantal grote opgaven: de aanpak van armoede en schulden, het terugdringen van de voortschrijdende tweedeling en kansenongelijkheid, de aanpak van kwetsbare wijken, de energietransitie en klimaatadaptatie, het moderniseren en verruimen van de arbeidsmarkt, veilige wijken en dorpen, het herstel van bevingsschade en het bieden van perspectief, voldoende beschikbare en betaalbare woningen en het verduurzamen van onze gemeente. Om groen en eerlijk te kunnen groeien en Groningen leefbaar te houden voor toekomstige generaties, kiezen we ervoor om op zorgvuldige wijze regie op de ruimtelijke ordening te voeren.

Daarnaast staan we de komende jaren als gemeente voor een grote investeringsopgave op het gebied van onder andere woningbouw, energietransitie, onderwijshuisvesting en vervanging en verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Onze prioriteit is dat de investeringen die we doen, verantwoord genomen moeten worden. Waarbij we rekening houden met de uitvoeringskracht van de organisatie en de financiën. Om

verantwoord te kunnen blijven investeren moeten we keuzes maken. We hebben deze keuzes en de vervolgstappen inzichtelijk gemaakt in een brief aan uw raad op 13 september jl. '[Strategische investeringsagenda](#)'.

Financiële ontwikkelingen

We zien een oplopend tekort in onze financiën, doordat de kosten stijgen en het Rijk gemeenten onvoldoende middelen geeft om taken naar behoren uit te voeren. Het Rijk wil per 2026 3 miljard euro korten op het gemeentefonds. Voor de gemeente Groningen betekent dit een korting van circa 44 miljoen euro per jaar. Dit heeft forse consequenties voor de uitvoering van onze taken en de grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan. [De taskforce Rinnooy Kan](#) gaat verkennen wat de gevolgen zijn van een vermindering van middelen vanaf 2026 voor taken die gemeenten in opdracht van het Rijk uitvoeren (medebewindstaken).

Samen met veel andere gemeenten ontkomen wij er niet aan om het structurele tekort ook zichtbaar te maken in het financieel perspectief vanaf 2026. We gaan in onze strategie daarom uit van een halvering van de landelijke korting (circa 22 miljoen per jaar). We leggen ons niet bij deze ontwikkelingen neer en zetten de lobby richting het Rijk om de korting op het gemeentefonds weer van tafel te krijgen stevig door.

Het vertellen van ons verhaal richting Den Haag en Brussel blijft daarbij noodzakelijk. Dit doen we zelf, maar ook door ons te organiseren in grotere verbanden wanneer ons dat krachtiger maakt. Op Noord Nederlandse schaal in de NG4, samen met de G4 en/of Eindhoven en via de bekende netwerken zoals VNG en G40. We maken ons op die manier landelijk sterk voor een oplossing voor de grote korting op het gemeentefonds en kiezen als gemeentebestuur voor het overeind houden van investeringen die wat ons betreft noodzakelijk zijn voor onze inwoners.

Landelijke en regionale ontwikkelingen

De val van het kabinet in juli jl. heeft als gevolg dat we mogelijk vertraging gaan ondervinden bij de aanpak van onze opgaven en investeringen. Het is nog te vroeg om in beeld te brengen wat de exacte consequenties zijn van de val van het kabinet op onze opgaven.

Als gemeente blijven we ons hard maken voor concrete afspraken voor de toekomst van Groningen. De kabinetsreactie 'Nij Begun' is een eerste stap waarin een aanzet wordt geleverd voor verbetering van schadeherstel en versterking, een verduurzamingsprogramma en een sociale en economische agenda met een looptijd van 30 jaar. In totaal is hier ongeveer 9 miljard aan 'nieuw' geld mee gemoeid. De komende periode gaan we als regio de door het kabinet voorgestelde maatregelen met het Rijk uitwerken. Deze uitwerking moet wat ons betreft zich zowel vertalen in harde afspraken, doelstellingen en structurele betrokkenheid van het Rijk op het gebied van schadeherstel en versterking als op het gebied van toekomstperspectief. Alleen zo kan het vertrouwen van Groningers herwonnen worden.

De financiële positie van onze gemeente wordt, naast de korting op het gemeentefonds, beïnvloed door een aantal landelijke ontwikkelingen waar we blijvend aandacht voor vragen bij de Rijksoverheid. Het betreft enerzijds de slepende discussies met het Rijk over de middelen voor de uitvoering van de jeugdzorg, de WMO en de Participatiewet. Anderzijds komen er nieuwe taken op ons af, zoals de uitvoering van het Klimaatakkoord en de invoering van de Omgevingswet. Zonder adequate rijksfinanciering wordt het moeilijker om onze dienstverlening op orde te houden. De opstelling van het Rijk ten aanzien van de korting op het gemeentefonds per 2026 is wat ons betreft onacceptabel en we blijven ons hard maken voor verbetering.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

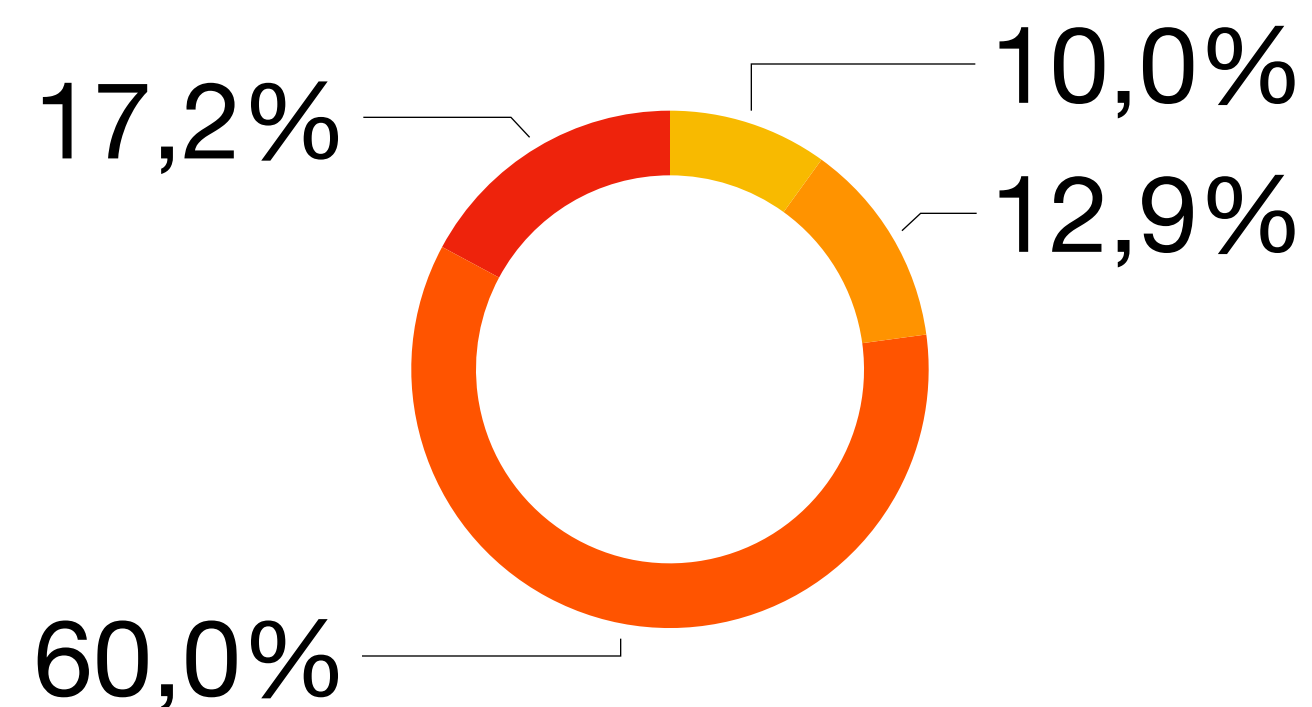
Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

OVERZICHT **TOTALE UITGAVEN**

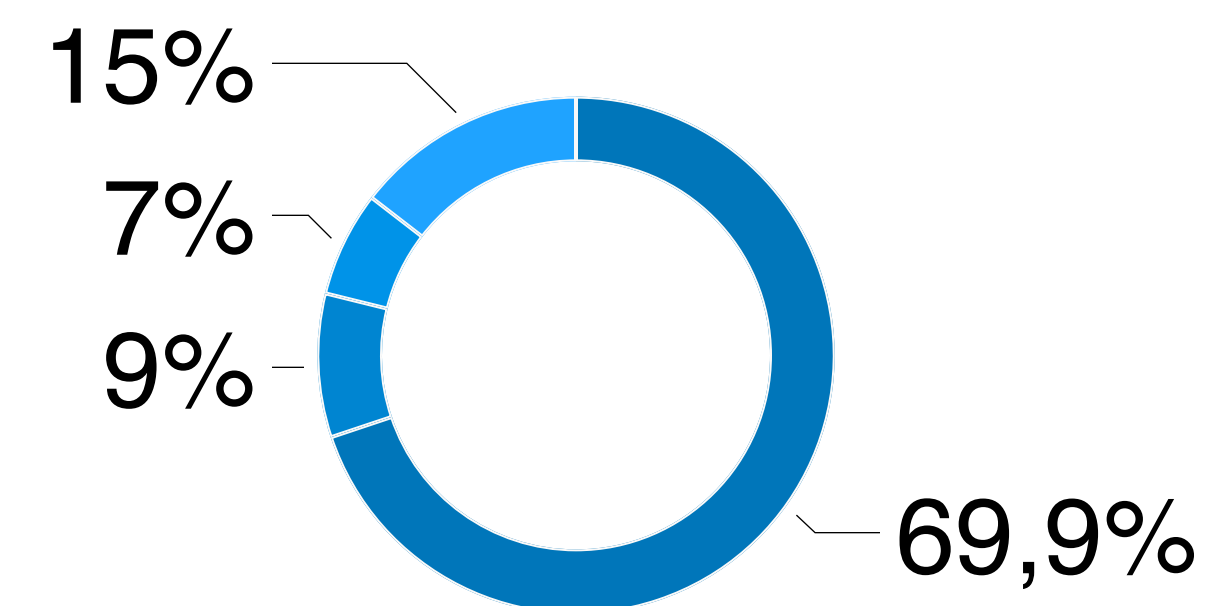
TOTAAL: € 1.332 miljoen

- Programma 1 Economie en Ruimte
- Programma 2 Leefomgeving en Veiligheid
- Programma 3 Vitaal en Sociaal
- Programma 4 Dienstverlening en Bestuur

OVERZICHT **TOTALE INKOMSTEN**

TOTAAL: € 1.332 miljoen

- Uitkeringen van het Rijk (algemeen & specifiek)
- Gemeentelijke belastingen
- Leges en heffingen
- Overig (o.a. reservemutaties, rente, dividend en huren)

Binnen het overkoepelende programma Economie en Ruimte investeren wij samen met onze partners in structuurversterkende maatregelen, gerelateerd aan onze lange-termijn-opgaven op het gebied van economische ontwikkeling, werkgelegenheid en woningbouw.

Economie en werkgelegenheid

De [Economische Agenda 2023-2026](#) beoogt economische groei en werkgelegenheid die bijdragen aan groene en eerlijke brede welvaart. Samen met bedrijven en kennisinstellingen die kansen zien in, en daarmee bijdragen aan, de transities van zorg naar positieve gezondheid, van fossiele naar hernieuwbare energie, van analoog naar digitaal en van een lineaire naar een circulaire economie bouwen we aan een toekomstbestendige economie en duurzame werkgelegenheid. Hiertoe stimuleren we (regionale) ecosystemen voor ondernemerschap en innovatie, ruimte (zowel fysiek als op het elektriciteitsnet) om te ondernemen, een aantrekkelijk (inter)nationaal profiel en positie, ondernemen met impact en een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze partners zoals Campus Groningen, de Koepel Economische Agenda en het Akkoord van Groningen.

Mobiliteit

We kiezen in Groningen voor een 'doorwaadbare' stad, bij voorkeur met gezonde bewegingsvormen: te voet of met de fiets. Dit doen we conform ons [Uitvoeringsprogramma Doorwaadbare Stad 2022-2026](#), een van de concrete uitwerkingen van de [Mobiliteitsvisie](#).

Met de introductie van deelauto's, vermindering van het eigen autobezit en invoering van de derde schil betaald parkeren zijn minder parkeerplaatsen nodig. De vrijgekomen ruimte richten we samen met bewoners anders in, met meer groen, ruimte voor fietsenstallingen, spelen, wandelen en ontmoeten. Om duurzame mobiliteit te stimuleren blijven we datagestuurde laadpalen plaatsen op verzoek van bewoners, forenzen en aanbieders van deelauto's. Ons streven hierbij is te komen tot een gemeentedeckend netwerk in 2025.

Verder werken we toe naar een geheel emissievrije zone voor binnenstadslogistiek conform onze [Visie Stadslogistiek](#).

Op het gebied van verkeersveiligheid starten we met onze integrale aanpak scholen waarmee we willen bereiken dat lopen of fietsen naar school

weer de norm in onze gemeente wordt. Dit doen we door een verkeersveilige schoolomgeving te creëren en schoolstraten in te stellen.

Wonen

Alle prognoses laten zien dat de gemeente de komende jaren blijft groeien en dat het inwoneraantal blijft stijgen. De vraag naar woningen, en daarmee de urgentie om woningen te bouwen, blijft groot. In [de omgevingsvisie 'Levende Ruimte'](#) kiezen we er voor de groei op te vangen in de bestaande stad en de groene ruimte tussen de stad en de omliggende dorpen open te houden.

We blijven ons in 2024 inzetten voor verschillende woningbouwsegmenten en categorieën. Het grootste deel van deze woningen landt in onze grote ontwikkelzones Suikerzijde, Stadshavens, Reitdiepzona en Meerstad, maar we voegen ook woningen toe op andere ontwikkellocaties en in de dorpen. We gaan het aandeel sociale huur verhogen in ontwikkelgebieden als Suikerzijde en Meerstad.

Ook herprogrammeren we nieuwbouwprojecten, waarbij we geplande (middel)dure huurwoningen omzetten naar betaalbare koopwoningen. Dit sluit aan op de Strategische Woningbouwprogrammering. In totaal verwachten we in 2024 circa 1.400 nieuwbouwwoningen op te leveren.

We streven naar klimaatbestendige woningen in een fijne en groene woonomgeving en de nieuwbouwwoningen bouwen we aardgasvrij. De grootste opgave ligt echter in de bestaande woningvoorraad. De opgave is om de gebouwde omgeving te verduurzamen en aardgasvrij te maken middels [de wijkenergieaanpak](#).

In 2023 zijn we gestart met het opstellen van ontwikkelprogramma's voor woningbouw in de dorpen, waarbij we ons richten op de kleine kernen. In 2024 stellen we het ontwikkelprogramma op voor de kernen Ten Post, Sint Annen en Glimmen. We hebben oog voor de groeiende groep (zorgbehoevende) ouderen. Daarnaast focussen we ons op de groeiende groep kwetsbare bewoners en hun woonbehoefte in combinatie met passende zorg en de juiste woonomgeving.

De in 2022 vastgestelde visie op wonen, samenleving en zorg: '[Wonen mag voor niemand \(een\) zorg zijn](#)', is in 2023 vertaald naar een [uitvoeringsprogramma](#). In 2024 geven we uitvoering aan een aantal kernopgaven uit dit programma.

In het kader van de Omgevingswet die in 2024 in werking treedt, zijn we gestart met het opstellen van een omgevingsplan, waarin alle regelgeving op het gebied van het ruimtelijk domein op elkaar wordt afgestemd.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Financiën

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Actuele begroting 2023	Primitieve begroting 2024
Baten	68,1	56,0	66,7
Lasten	114,3	110,9	132,6
Totaal Programma 1 Economie en Ruimte	-46,2	-54,8	-65,9

Intensiveringen 2024 (bedragen x € 1 duizend)

Flexwonen	4.500	Verkenning en realisatie station De Suikerzijde	750
Implementatie Omgevingswet	800	Dekking vrijval SIF	-750
Investerings VTH ten gevolge invoering omgevingswet	1000	Toekomstige herinrichting van straten (inzet meeropbrengst betaald parkeren)	400
Dekking uit bouwleges	-1000	Dekking uit begroting parkeren	-400
Handhaving op het water	156	Exploitatie Fietsenstalling Grote Markt	250
Operatie Ingebruikname Julianaplein	500	Dekking uit begroting parkeren	-250
Stadse monumenten Groninger Monumentenfonds (GM)	550	Wettelijke taak informatie verzoeken/Woo verzoeken	174
Stadse monumenten Groninger Monumentenfonds (GM)	500		
Dekking vrijval SIF	-250		

Totaal programma Economie en Ruimte 6.930

Dit programma richt zich op aangename en veilige buurten en dorpen. Waarbij een goede inrichting van de openbare ruimte en goed beheer en onderhoud zorgen voor een buurt en dorp waar het fijn wonen, werken en verblijven is.

Kwaliteit van de leefomgeving

In een groeiende gemeente wordt het van steeds groter belang om zorgvuldig om te gaan met de openbare ruimte. Deze wordt groener, klimaatbestendiger, prettiger om te verblijven en veiliger, kortom leefbaarder.

De [uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen](#), het [Groninger Water- en Rioleringsplan](#) en het [Groenplan Vitamine G](#) vormen de basis voor een klimaatbestendige gemeente in 2050.

Het verbeteren van de leefkwaliteit, zoals vastgelegd in de omgevingsvisie, vormt de kern van ons beleid. Vanuit verschillende groenparticipatieprojecten werken we aan het vergroten van bewustwording.

Volgens de doelstellingen in de [Leidraad Nieuwe Ruimte](#) realiseren we meer ruimte voor groen, sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in gebiedsontwikkelingen en

herinrichtingsprocessen en minder ruimte voor geparkeerde auto's en fietsen. Verder zoeken we met de uitvoering van onze [Nota Dieren](#) naar betere manieren om met dieren om te gaan en werken we aan beleid op exoten.

Ook ontwikkelen we in 2024 onze nieuwe beheerstrategie die bijdraagt aan klimaatadaptatie, circulariteit, energietransitie, biodiversiteit, inclusiviteit en gezondheid. We willen ons beheer aanpassen en meebewegen met de opgaven die op de openbare ruimte van onze gemeente afkomen. Denk aan hittestress, wateroverlast en druk op de biodiversiteit. Parallel hieraan participeren we in een landelijke pilot waarin wordt onderzocht hoe we in het reguliere onderhoud betere aansluiting kunnen vinden bij hoe inwoners de openbare ruimte beleven. Verder verhogen we in de Noordelijke wijken het onderhoudsniveau van C naar B en versterken we de biodiversiteit in de gemeente door extra ecologische beheermaatregelen.

Het landelijk gebied heeft een steeds grotere en belangrijkere plek gekregen. In 2024 werken we aan de Agenda Landelijk Gebied; de kapstok voor al het gemeentelijk beleid en kaders over het landelijk gebied. Hieronder vallen onder andere de Gemeentelijke

Ecologische Structuur (GES), [het Groenplan](#), de Landschapsbiografie en de Eiwittransitie. Middels de Eiwittransitie zetten we in op een systemische verandering van de voedselketen en zoeken nadrukkelijk de samenwerking met andere (lokale) overheden, producenten, belangenorganisaties, bedrijven en lokale initiatieven. Om de aanpak en doelen scherp te stellen hebben we een [startnotitie](#) gedeeld en ontwikkelen we begin 2024 een eerste visuele weergave van de routekaart.

Veiligheid

Veiligheid is een basisvoorwaarde om in vrijheid te kunnen wonen, werken en leven. We staan voor grote en complexe opgaven om onze gemeente leefbaar en veilig te houden. Zowel onze bestaande prioriteiten als actuele uitdagingen maken dat we scherpe keuzes moeten maken ten aanzien van onze gemeentelijke inzet, maar ook over de inzet van politiecapaciteit en boa's. We zetten onze politie- en boa capaciteit zo efficiënt mogelijk in en bij voorkeur in de gebieden die dit het hardst nodig hebben. Dat staat soms op gespannen voet met de inzet die gevraagd wordt rondom grote evenementen, demonstraties,

of andere actualiteiten. We hechten veel waarde aan de vrijheid van meningsuiting en richten onze inzet op een veilig verloop van het groeiende aantal demonstraties.

De veiligheidssituatie rond wedstrijden van FC Groningen blijft een uitdaging. Het opvolgen van de uitkomsten en aanbevelingen uit extern onderzoek over de veiligheidsorganisatie, moet leiden tot minder incidenten en het veilig verlopen van wedstrijden.

We werken gebiedsgericht door maatregelen en interventies af te stemmen op de specifieke behoeften van verschillende wijken en buurten. We zijn steeds meer zichtbaar voor onze inwoners en verstevigen onze samenwerking met bewoners, ondernemers en andere relevante partijen.

Ondermijnende criminaliteit blijft een serieuze dreiging in Groningen. We zetten in op onze aanpak en samenwerking met de politie, Openbaar Ministerie, RIEC en andere gemeenten en ketenpartners. We trekken gezamenlijk op als regio en kijken daarbij over onze gemeentegrenzen. Digitale criminaliteit komt steeds meer voor. We maken Groningen

meer bewust, weerbaar en veerkrachtig tegen digitale criminaliteit en cybercrises.

We veranderen mee met de samenleving, bijvoorbeeld met onze inzet op jeugd en veiligheid. Met de [aanpak Preventie met Gezag](#) zetten we ons meer dan ooit in om onze jeugd ondersteuning en perspectief te bieden waar mogelijk en heldere grenzen te stellen waar nodig. Groningen is dit jaar door het Rijk aangewezen als één van de zeven hotspots waar relatief veel meldingen of incidenten zijn. We komen in aanmerking voor extra rijksmiddelen. We hebben procesregisseurs aangesteld die de regie voeren over casuïstiek van personen met een veiligheidsrisico én onbegrepen gedrag.

Financiën

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Actuele begroting 2023	Primitieve begroting 2024
Baten	78,50	80,70	83,40
Lasten	144,30	159,20	171,70
Totaal Programma 2 Leefomgeving en Veiligheid	-65,80	-78,50	-88,30

Intensiveringen 2024 (bedragen x € 1 duizend)

Beleidsvernieuwing externe veiligheid	100
Extra toezicht en handhaving VTH	472
Overlastcoördinator	180
Woontoezicht / pandenbrigade	800
Betaald voetbal	121
Onderhoud openbare ruimte- kosten sociaal werkgeverschap	176
Voedsel- en eiwittransitie, visie landelijk gebied, landbouwtransitie	507

Totaal programma Leefomgeving en Veiligheid **2.356**

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

In dit programma werken we langs twee lijnen aan het verbeteren van de leefkwaliteit van onze inwoners: We zorgen voor de randvoorwaarden voor een sociale infrastructuur en zorgen er daarnaast voor dat onze inwoners gebruik kunnen maken van sociale voorzieningen.

Werk en Inkomen

Werk is van groot belang voor een gelukkig leven. Iedereen verdient het om mee te doen in de samenleving. In het coalitieakkoord 2022-2026 'Het begint in Groningen: voor wat echt van waarde is' is de inzet zoveel mogelijk mensen te begeleiden naar goed werk en iedereen te helpen om zich op hun eigen manier en niveau te ontwikkelen. Dat zou een zekerheid moeten zijn die de overheid mensen biedt, een sociale basis waar iedereen op moet kunnen bouwen.

Daarom investeren we stevig in groepen inwoners die extra ondersteuning nodig hebben om de stap naar (betaald) werk te maken. Met ons [Werk- en Ontwikkelprogramma 2022-2025](#) investeren we in talenten die nu nog onbenut blijven. We doen dat bijvoorbeeld door intensievere begeleiding te bieden, door ondersteuning in de wijken aan te bieden en door bestaande instrumenten voor bredere

groepen in te zetten. Ook versterken we de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt door opleidingstrajecten richting kansrijke beroepen en praktijkleren.

Er is een groep inwoners die over talenten beschikt, maar die het niet lukt de aansluiting met de reguliere arbeidsmarkt te vinden. Voor hen creëren we extra werkgelegenheid in de vorm van basisbanen. Samen met andere gemeenten in de arbeidsmarktregio Werk In Zicht organiseren we extra activiteiten op het gebied van scholing en ontwikkeling voor werkzoekenden en (kwetsbare) werkenden. Dat doen we bijvoorbeeld door middel van een Talenttour waarmee we inwoners stimuleren aan hun loopbaan te werken en door Jobcoaching. Daarnaast experimenteren we met vernieuwende manieren om mensen aan het werk te helpen, bijvoorbeeld door middel van de projecten Op Koers en Brede inzet LKS.

We ondersteunen onze inwoners zoveel mogelijk om problemen te voorkomen en op te lossen. Zodat onze inwoners bestaanszekerheid hebben en mee kunnen doen. Dat doen we op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door zoveel mogelijk kinderen gelijke kansen op ontwikkeling te bieden en door inwoners een eigen inkomen

uit werk te laten verdienen. Daarnaast bieden we een vangnet voor degenen die het even niet op eigen kracht kunnen of die (financiële) problemen ervaren. Met ons [brede armoede- en schuldenaanpak](#) zetten we in op een financiële basis die op orde is met een fatsoenlijk inkomen. We voorkomen en bestrijden financiële problemen en schulden en doorbreken (langdurige) armoede. Dit door een overheid die dichtbij is, die je helpt en die je kunt vertrouwen. In onze aanpak hebben we extra aandacht voor het doorbreken van complexe situaties. Daarvoor zoeken we de ruimte en de grenzen op waar dat nodig is om inwoners perspectief te bieden

Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

We zetten volop in op preventie en samenwerking tussen het gemeentelijk sociaal domein en de eerstelijnszorg om de stijgende zorgkosten te dempen en de zorg nu en in de toekomst betaalbaar te houden. We bevorderen bewegen en communitybuilding, de basis voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Boven op deze basis willen we in de noordelijke wijken extra inzetten op [Kansrijke Start](#), mentale gezondheid, gezonde jeugd en vitaal ouder worden.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Ook vanuit de actielijnen in de [nota Sociale Basis](#) zetten we in op preventie en investeren we in opbouwwerkers. We werken nadrukkelijk gebiedsgericht en hebben vanuit de Wijkvernieuwing extra aandacht voor de noordelijke wijken en de Wijert. Deze beweging van zorg naar preventie zal ook de komende jaren veel van onze organisatie vragen. Onze gesubsidieerde dorpshuizen en wijkaccommodaties zijn een belangrijk middel om gemeentelijke beleidsdoelen te verwezenlijken en daarmee de sociale basis te versterken. Tegelijkertijd is het een uitdaging voor ons en de accommodatiebesturen om de accommodaties financieel gezond te houden in deze tijden van stijging van de huur-, exploitatie- en personeelskosten. Blijvend investeren in onze sociale basis is noodzakelijk, maar tegelijkertijd door ons verouderd maatschappelijk vastgoed een forse uitdaging.

Op het gebied van gezondheid werken we samen met de regio aan de uitwerking van de regiovisie Gezonde Groningers, gezonde zorg en lokaal aan de uitvoering van onze visie [Gezond in 050](#) en ons Lokaal Preventie Akkoord.

De Basis jeugdhulp die met ingang van 2023 bij WIJ Groningen is ondergebracht, breiden we in

2024 verder uit. Samen met het onderwijs en de partners in het veld investeren we in collectieve vormen van jeugdhulp zoals begeleiding en ondersteuning in en nabij de scholen. Landelijk maken we samen met de VNG afspraken met het Rijk en betrokken partijen om de jeugdhulp duurzaam te verbeteren en betaalbaar te houden. We vertalen de afspraken uit de landelijke “Hervormingsagenda Jeugd” naar de regiovisie jeugd en lokale implementatie om de jeugdhulp duurzaam te verbeteren en betaalbaar te houden.

Vorbereiding van de implementatie van het Toekomstscenario (kind- en gezinsbescherming) en de regionale inkoop hoogspecialistische Jeugdhulp vinden plaats in 2024. Hiermee zetten we stappen in de vereenvoudiging en verbetering van het jeugdhulplandschap.

Voor huishoudens die ondersteuning (nodig) hebben vanuit meerdere domeinen of voorzieningen, versterken we de werkwijze van het Doorbraaknetwerk Groningen en creëren we regelruimte in ondersteuningstrajecten voor professionals. Vanuit onze [Diversiteitsagenda 2.0](#) zetten we in op de sociale acceptatie en zichtbaarheid van de lhbt+ gemeenschap in

Groningen en organiseren we de landelijke Roze Zaterdag in 2024.

Zorg en Veiligheid

Via het programma veilige steden zetten we in op het voorkomen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tegen meisjes en vrouwen. Vanuit het [actieplan 'Huiselijk geweld, kindermishandeling en geweld tegen vrouwen'](#) richten we ons op vroegtijdige en brede signalering en het versterken van (laagdrempelige) hulpverlening. Landelijk en ook binnen onze gemeente zien we een grote druk op voorzieningen zoals de Vrouwenopvang en Veilig Thuis. We blijven in 2024 inzetten op preventie en een effectieve aanpak van huiselijk geweld, jeugd en veiligheid (onder meer in de vorm van de pilot vroegsignalering basisscholen) en aan verbeteringen voor mensen met onbegrepen gedrag. Samen met de andere Groninger gemeenten werken we aan de implementatie van de inkoop [Beschermd Wonen 2023-2025](#) en bijbehorende transformatie van Beschermd Wonen naar een Beschermd (t)huis.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Er wordt in Nederland een groot beroep gedaan op gemeenten om vluchtelingen en mensen uit de asielketen op te vangen. De gemeente Groningen is zich, als onderdeel van de regio waar de grootste problemen zijn, als geen ander bewust van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid. Groningen blijft zich maximaal inspannen om mee te werken aan de ontlasting van het asielsysteem.

Onderwijs

Om gelijke kansen te creëren blijven we intensief inzetten op de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en werken we vanuit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid naar een stevige wijkgerichte aanpak rondom VVE. Het aantal locaties voor de verlengde schooldag breiden we uit, inclusief de deelname van de scholen voor voortgezet onderwijs. Tegelijkertijd blijven we streven naar een verhoging van de inhoudelijke en pedagogische kwaliteit. We blijven investeren in de functie van de brugfunctionaris, een onmisbare spil tussen onderwijs en gezinnen die een extra steun in de rug nodig hebben. De uniforme afspraken over de informatievoorziening aan ouders en het proces van aanmelden van kinderen voor het basisonderwijs implementeren en evalueren we in het schooljaar 2023-2024. En we zijn gestart

met een pilot naschoolse opvang voor kinderen van onze cluster 3-scholen: NSO+. Het gaat om reguliere opvang met toegevoegde deskundigheid vanuit de (preventieve) jeugdhulp.

Met het [Maatschappelijk Akkoord Sociale Inclusie](#) gaan we samen met partners in het onderwijs en kinderopvang segregatie tegen, om sociale inclusie te bevorderen. In 2023 is de looptijd voor onze gezamenlijke afspraken verlengd tot 2040.

Vanuit het [Thuiszitterspact 2.0 Groningen 2021-2024](#) is onze doelstelling om het aantal thuiszitters, schoolverzuim en schooluitval terug te dringen en een zoveel mogelijk preventief integraal passend aanbod van onderwijs, ondersteuning en zorg te realiseren. Het RMC (nieuwe naam: Doorstroompunt) is verantwoordelijk voor de regionale aanpak voortijdig schoolverlaters. In 2024 evalueren we de huidige regionale VSV-aanpak samen met onderwijs en andere partners. We stellen een nieuw plan van aanpak op voor de periode vanaf 2025 t/m 2028.

Samen met de schoolbesturen investeren we met het [Scholenplan Gro-Up](#) (Integraal

Huisvestingsplan IHP) langjarig in moderne en duurzame schoolgebouwen. Het plan wordt geactualiseerd voor de periode 2024-2027. De opgaven op het gebied van sport en bewegen maken een verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van de capaciteit van de gymzalen en andere binnensportaccommodaties noodzakelijk. Daarvoor is de uitvoering van het [Integraal toekomstperspectief accommodaties bewegingsonderwijs en binnensport \(IABB\)](#) vastgesteld en gekoppeld aan de uitvoering van het IHP. We optimaliseren daarmee de afstemming tussen onderwijs en bewegingsonderwijs, verbeteren de akoestiek in gymzalen, verduurzamen onderwijsgebouwen en dragen hiermee bij aan de klimaatdoelstellingen.

Sport en bewegen

Sport werkt verbindend en is een belangrijk onderdeel van ons gezondheids- en preventiebeleid. Wij willen dat sport en bewegen toegankelijk en inclusief is. Iedereen, ongeacht opleiding, inkomen, achtergrond of leeftijd, moet kunnen sporten en bewegen. De actielijnen uit het [Meerjarenprogramma Sport en Bewegen 2021 – 2025](#) helpen ons om deze doelstellingen te bereiken.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

De uitvoering doen we zo veel mogelijk met onze partners, waaronder de partners van het Gronings Sportakkoord. Investeren in sport betekent investeren in een gezonde toekomst. Daarom gaan we door met het realiseren van uitdagende sport- en speelplekken en het (her)inrichten van een beweegvriendelijke openbare ruimte.

We continueren daarnaast de inzet van buurtsportcoaches, het Jeugd- en Volwassenfonds Sport & Cultuur en de Sport- en Cultuurhopper. Om barrières bij doelgroepen waarbij de sportdeelname achterblijft weg te nemen, voeren we het [actieplan Toegankelijk Groningen](#) uit.

Het belang van het opbouwen en onderhouden van ons sportief kapitaal is groot. Veel bestaande sportvoorzieningen staan onder druk door capaciteitsknelpunten. Daarom gaan we werken aan een masterplan Sportvoorzieningen waarin we inzichtelijk maken welke sportieve capaciteit gewenst is in de gemeente in 2035.

Daarnaast brengen we binnen Sport050 de onderhoudssituatie van het gemeentelijke sportvastgoed in kaart en ontwikkelen we een gebiedsvisie voor Vitaliteitscampus Kardinge. In

deze visie is ook aandacht voor de aanpak bewegingsarmoede, de bijdrage aan de veranderende arbeidsmarkt en het meewerken aan een energiezuinige toekomst

Cultuur

Groningen is een jonge gemeente met een authentiek en hoogstaand cultureel aanbod. Wij vinden kunst en cultuur belangrijk voor onze inwoners omdat cultuur verrast, verrijkt en schoonheid biedt. Dit draagt bij aan de aantrekkelijkheid en de leefbaarheid van de gemeente. Culturele voorzieningen geven inwoners de mogelijkheid verhalen te delen, anderen te ontmoeten en hun creatieve talenten te ontwikkelen. En deelname aan cultuur heeft een positieve effect op je gezondheid. We willen dat cultuur een breed bereik heeft zodat alle inwoners zich herkennen in het aanbod. Daarom zetten wij de komende jaren in op ['Kunst en cultuur voor iedereen'](#).

We zien steeds meer dat cultuur onderdeel wordt van de wijkontwikkeling en zo bijdraagt aan de leefkwaliteit van inwoners. We willen dat cultuur toegankelijk is voor eenieder, dat betekent betaalbaar aanbod, maar ook voor elk wat wils. Het demissionair kabinet heeft incidentele middelen beschikbaar gesteld om

extra culturele activiteiten te organiseren voor jongeren. Reden hiervoor is de mentale gesteldheid van jongeren na twee coronajaren. Deze middelen zetten wij in voor het opstarten van Open Studio's voor jongeren. De studio's worden in een aantal verschillende wijken gerealiseerd.

Daarnaast ontwikkelt Marketing Groningen een campagne om het culturaanbod onder de aandacht te brengen van Groningers. We besteden hierbij extra aandacht aan de groep jongvolwassenen.

We zijn druk bezig met de voorbereidingen voor de nieuwe cultuurnotaperiode 2025-2028. Onze kadernota ['Kunst en cultuur voor iedereen'](#) geldt voor de periode 2021-2028, dit betekent dat onze kaders en ambities de komende cultuurnotaperiode leidend blijven. Ook het Rijk komt in 2025 met een nieuw Kunstenplan.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

De gevolgen van de coronacrisis hebben hun tol geëist, instellingen snakken naar ademruimte. Er komen daarom geen grote veranderingen in de inrichting van de BIS (landelijke culturele basisinfrastructuur). De meest ingrijpende is het verplicht stellen van het naleven van de Fair Practice Code. Dit in combinatie met de prijsstijgingen zorgt ervoor dat de budgetten voor de cultuurnota 2025-2028 onder druk komen te staan. Met onze cultuurnota volgen we deze keuzes en zoeken we naar de balans tussen ambities enerzijds en de financiële uitdagingen anderzijds.

Evenementen

Jaarlijks vinden ruim 500 evenementen plaats in onze openbare ruimte, van groot tot klein, georganiseerd door professionals en vrijwilligers. We willen een bruisende gemeente blijven en een podium geven aan alle mooie evenementen. Tegelijkertijd vinden we het belangrijk om de overlast zoveel mogelijk te beperken, voor mens, dier en milieu. De [Toekomstvisie Evenementen 2023](#) vormt ons kader voor het evenementenbeleid met daarin vier ambitielijnen: Grotere maatschappelijke waarde evenementen, balans levendigheid en leefbaarheid, evenementen voor iedereen en

groene evenementen. Eind 2024 vindt een evaluatie plaats op de toekomstvisie.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Financiën

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Actuele begroting 2023	Primitieve begroting 2024
Baten	247,9	234,5	265,1
Lasten	763,9	730,9	799,0
Totaal Programma 3 Vitaal en Sociaal	-516,0	-469,4	-533,9

Intensiveringen 2024 (bedragen x € 1 duizend)

Bijzondere bijstand	870	Zorgkosten Jeugdhulp	7.800
Inzet beschikbare middelen toekomst met perspectief	-300	Zorgkosten WMO	2.388
Wet kinderopvang	273	Stijging huisvestingslasten GGD en Wij	300
Individuele studietoelage	700	Shelfish	40
Resterende middelen voor bijzondere bijstand aan studenten	-700	Leerlingenvervoer	917
Eenmalige korting dierenartskosten	35	Definitieve oplossing naschoolse opvang voor kinderen met een beperking	200
Actualisatie meerjarenbegroting programma werk&participatie	1.080	Dekking uit jeugdmiddelen en onderwijsmiddelen	-200
Uitvoeringskosten hersteloperatie gedupeerden kindertoelagenaffaire	85	Schakelvoorziening onderwijs- jeugdhulp (Koepeltje Bedum)	66
Opgaven iederz	975	Aanvullende inzet JGZ verzuim	150
Opvangen binnen beschikbare middelen SW	-975	Dekking preventie met gezag	-150
Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV)	4.865	Inzet WIJ speciaal basisonderwijs	100
Rijksfinanciering voor Landelijke Vreemdelingen Voorziening	-4.865	Inzet wij onderbrengen bij de WIJ (basisjeugdhulp)	-100
Meldpunt Zorg & Overlast	165		

Vervolg volgende pagina

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Vervolg Intensiveringen 2024 (bedragen x € 1 duizend)

Particuliere zwembaden Ten Boer (incl. sporthal), Hoogkerk en Haren	250	Mentale gezondheid jongeren	200
Plankosten toekomst Kardingse	1.000	Inzet incidentele middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	-200
Atletiekbaan	80	Aanvullend inzet team gezondheid	260
Dekking uit beschikbare middelen begroting sport	-80	Inzet Rijksmiddelen (Gezond en actief leven akkoord)	-260
Doorbelasting exploitatiekosten Vensterscholen met Sportaccommodatie	70	Aanpak vroegsignalering / doorbreken intergenerationale problematiek	400
Dekking uit beschikbare middelen begroting sport	-70	Inzet incidentele middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	-400
Wijkcentrum bij van Houten 2e fase	85	Aansluiten programma opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO)	246
Dekking vastgoed programma welzijn	-45	Inzet incidentele middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	-246
Accommodatiebeleid, toevoegen acc. en beheer ten Boer Haren	200		
Oplossen binnen gebiedsteam / sociale basis, vanaf 2026 pegas	-200	Totaal programma Vitaal en Sociaal	13.567
Gesubsidieerde instellingen	4.300		
Dekking uit reserve accres instellingen	-4.300		
Fair practice code	49		
Compensatie stijging lonen en prijzen Martiniplaza	500		
Verlengen talentregeling	120		
Hoge indexaties en verhoging kosten podiumtechniek	70		
Opvangen binnen programma	-70		
Capaciteit maatschappelijke opgaven sociaal domein	1.499		
Jongerenparticipatie	50		
Verzekeringen en belastingen vastgoed	270		

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

In dit programma staat de dienstverlening aan onze inwoners en de ondersteuning van het bestuur en de organisatie centraal. Daarnaast verantwoordt de algemene inkomsten zoals het gemeentefonds en belastingen, evenals de baten en de lasten van de bedrijfsvoering van de gemeente Groningen.

Dienstverlening

Onze inwoners en ondernemers zien één gemeente en willen ook één gemeente ervaren, mét moderne dienstverlening en technologie die kansen biedt om antwoorden te vinden op de cruciale vragen van deze tijd. In 2024 richten we ons op uitbreiding van het aanbod binnen ons nieuwe dienstverleningsportaal, [MijnGroningen](#). Daarnaast gaan we nadrukkelijker gebruik maken van data-analyse en herijken we onze inzet op social media.

Bedrijfsvoering

Net als de samenleving is ook de bedrijfsvoering continu in ontwikkeling. Maatschappelijke en technologische veranderingen hebben rechtstreeks gevolgen voor doelen en uitvoering. Maar ook nieuwe digitale technologieën dienen zich aan om effectiever te kunnen werken en de dienstverlening te

verbeteren. Tegelijkertijd zien we belangrijke opgaven als het gaat om databeveiliging.

Adequate beveiliging van onze gegevens en bijbehorende systemen is één van onze belangrijkste speerpunten. In 2024 investeren we daarom in de digitale veiligheid, digitale vaardigheden en cyberweerbaarheid van medewerkers.

Nadat in 2023 de basis is gelegd voor de arbeidsmarktstrategie, met onder andere het nieuwe Carrière Centrum en onze werkgeverspropositie, ligt de focus in 2024 op de optimalisatie van de onderliggende processen en het beleid. Concrete voorbeelden hiervan zijn investeringen in sterk en inspirerend leiderschap, strategische personeelsplanning en regie op verzuim. Ook gaan we door met de uitvoering van het meerjarige plan van aanpak Diversiteit en Inclusie en investeren we in de sociale veiligheid binnen onze organisatie.

We hebben een sterk netwerk in Europa opgebouwd ten aanzien van de beleidsterreinen energie, waterstof, klimaatadaptatie, mobiliteit en voedsel. Daarbij hebben we ervaring in verschillende Europese regelingen en staan we bekend als een betrouwbare Europese partner.

In 2024 blijven we werken aan Europese projectvererving en zetten we in op uitbreiding van ons netwerk, het verder professionaliseren van onze eigen organisatie en uitbreiden van onze interne Europese expertise.

Uitvoeringskracht

De ontwikkelingen die de komende jaren op ons afkomen hebben gevolgen voor onze inwoners, de taken die we uitvoeren, de organisatie en onze medewerkers. Om de organisatie te kunnen doorontwikkelen naar een (meer) wendbare en flexibele organisatie, starten we in 2024 een meerjarig ontwikkelprogramma.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Financiën

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Actuele begroting 2023	Primitieve begroting 2024
Baten	941,4	848,2	916,7
Lasten	231,4	218,4	228,3
Totaal Programma 4 Dienstverlening en Bestuur	710,1	629,8	688,4

Intensiveringen 2024 (bedragen x € 1 duizend)

Aanvullen intensiveringsmiddelen armoede en schuldhulpverlening	900	Dienstverlening Burgerzaken locaties Burgerzaken	392
Huisvesting gebiedsteams	251	Prijsstijgingen ICT	319
Oplossen binnen programma	-251		
Inzet middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	-931	Totaal programma Dienstverlening en Bestuur	1.328
Plankosten Lelylijn	250		
Revitalisering pand Duinkerkenstraat en aanpak wijkposten	300		
Inzet beschikbare middelen vastgoedbedrijf	-300		
Werkbudget en formatie werkhervatting gedeeltelijke arbeidsgeschikten	340		
Datacoördinatoren voor algoritmen- en sensoren register en de datacatalogus	202		
Dekking budget dienstverlening organisatie innovatie bedrijfsvoering (DOIB)	-202		
Beheer 3D digital Twin Groningen	291		
Dekking budget stadsontwikkeling en inverdieneffecten	-291		
Vervanging SW personeel bij HR advies	58		

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Met gebiedsgericht werken verbinden we de programma's met de opgaven in wijken en dorpen en initiatieven van inwoners. Door ongelijk te investeren in gelijke kansen, gaan we aan de slag om de verschillen tussen wijken met relatief veel draagkracht en de kwetsbaardere wijken te verkleinen. De middelen zijn ondergebracht in de vier programma's.

Waar zetten we in 2024 op in

Voor de noordelijke wijken en de Wijert hebben we extra aandacht met de intensivering van de wijkvernieuwing. We zien in deze wijken grote verschillen in toekomstperspectief en gezondheid ten opzichte van de andere wijken. Het is daarom van groot belang dat we daar de fysieke én sociale wijkvernieuwing als één samenhangend geheel op volle kracht voortzetten. Om echt het verschil te maken, zetten we samen met een coalitie van bewoners, gemeente, woningcorporaties, politie, welzijn, werkgevers, onderwijs en het Rijk samen de schouders eronder. De opgaven en doelen waar we aan werken hebben we geformuleerd in het [Ambitiedocument](#) en worden uitgewerkt in een programma voor de noordelijke wijken.

Als gemeente nemen we hierin ons deel en zetten we onverminderd voort in onze [Uitvoeringsprogramma's Wijkvernieuwing](#). In de aanpak van armoede, werkloosheid, onderwijsachterstanden, onveiligheid en de energietransitie leggen we de nadruk op de wijken waar de achterstanden en energiearmoede het grootst zijn. Hiervoor maken we gebruik van de gelden uit de Regio Deal Groningen Noord, het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en het Nationaal Programma Groningen. Waar mogelijk combineren we dit met de aanleg van warmtenetten of de aanpak van riolering of andere werkzaamheden.

Onze gebiedsteams zijn de verbindende schakel tussen de gemeente en de wijken en dorpen. We werken aan een duurzame wijkontwikkeling waarin alle thema's die van belang zijn, samenkomen in een jaarlijks gebiedsplan. Deze worden voor de tweede keer na de besluitvorming over de begroting samengesteld en gepubliceerd.

Participatie en democratische vernieuwing

Aan de hand van het [Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie](#) blijven we oefenen om zeggenschap goed te organiseren. Dit doen we in drie democratische processen samen met de bewonersorganisaties van de Rivierenbuurt en Hoogkerk en de dorpsbelangen van Onnen, Glimmen en Noordlaren. Ook werken wij aan kaders die richting geven hoe we inwoners betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Deze kaders helpen bij participatieprocessen in de hele gemeentelijke organisatie zoals in het sociaal domein maar ook bij de uitvoering van de omgevingswet en het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau'.

We gaan werken aan eenduidigheid in taal en beelden. Dit komt ten goede aan de verwachtingen over participatie. We stellen een eerste versie van ons (nieuwe) participatiebeleid en participatieverordening vast. Daarnaast gaan wij verder met het beter borgen van participatie in de ambtelijke organisatie.

Programma 1
Economie en Ruimte

Programma 2
Leefomgeving en Veiligheid

Programma 3
Vitaal en Sociaal

Programma 4
Dienstverlening en Bestuur

Paragraaf 1
Wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Paragraaf 2
Duurzaamheid

Vanuit ons programma Groningen Geeft Energie werken we aan een CO2-neutrale gemeente in 2035 (volgens de uitgangspunten van de Routekaart Groningen CO2-neutraal 2035 uit 2018). De energietransitie is een gezamenlijke opgave en aan de realisatie van de doelen werken we samen met inwoners in de wijkenergieaanpak, met bedrijven, energiecoöperaties, organisaties en met de partners van de Routekaart. De middelen voor de opgave zijn ondergebracht in de vier programma's.

Waar zetten we in 2024 op in

Energieopwekking van zon, wind en de realisatie van warmtenetten zijn volop in ontwikkeling in onze gemeente. We hebben in Groningen de lat bewust hoger gelegd. De gemeente Groningen wil in 2035 CO2-neutraal zijn, in plaats van in 2050. Sinds de Routekaart Groningen CO₂ neutraal 2035 uit 2018 is er veel veranderd op het gebied van de energietransitie. Daarom zijn we bezig met de actualisatie van de Routekaart. In 2024 bieden we de geactualiseerde routekaart aan uw raad aan.

De realisatie van het warmtenetwerk door WarmteStad levert een belangrijke bijdrage om de klimaatdoelen te realiseren. In 2024 breidt

WarmteStad het warmtenet verder uit in Selwerd en starten we met het aansluiten van flats in Vinkhuizen. Voor de financiering van het warmtenet doen we een beroep op het Just Transition Mechanism (Europees programma in het kader van de Green Deal). Ook werken we actief samen met andere gemeenten, de BNG en het Rijk voor verdere financieringsmogelijkheden.

Met [de Wijkenergieaanpak](#) werken we aan het verduurzamen van woningen en wijken om in 2035 een aardgasvrije gemeente te zijn. Een belangrijk onderdeel hiervan is de aanpak energiearmoede. Vanuit de aanpak energiearmoede helpen we woningeigenaren met een gratis isolatiemaatregel, de inzet van een klusteam en advies van een energiecoach. Voor de eigenaar-bewoners en de particuliere verhuur wordt een fixteam ingezet om de bewoners in energiearmoede te voorzien van maatregelen en advies. Ook de aanpak gratis isolatie voor inwoners met een laag inkomen (met een eigen woning) wordt in 2024 voortgezet.

We zetten in op de realisatie van sociale en kleine lokale coöperatieve zonneparken, volgens de kaders van het beleidskader zonneparken.

Ook willen we, in navolging van P+R Reitdiep, meer P&R's en grote parkeerplaatsen (deels) voorzien van zonnecarports.

Om iedere inwoner binnen de gemeente de mogelijkheid te bieden te profiteren van goedkope hernieuwbare energie willen we de opbrengsten van de energie uit wind- en zonneparken, op de gronden in bezit van de gemeente, inzetten om energiearmoede te bestrijden. Dit komt niet alleen ten goede aan de inwoners, maar ook aan de lokale werkgelegenheid. Dit doen we vanuit het Fonds Energietransitie (FET). Het FET wordt op termijn gevoed door structurele resultaten uit zonneparken en windmolens die we ontwikkelen via de Exploitatiemaatschappij Duurzame Energie.

Financieel perspectief

De maatschappelijke opgaven voor onze gemeente in de komende jaren zijn groot. Daarbij hebben we veel last van stijgende prijzen, lonen en rentekosten. Dit geldt niet alleen voor ons, maar ook voor onze verbonden partijen, gesubsidieerde instellingen en onze inwoners. Bij het opstellen van de begroting hebben dan ook veel opgaven die een relatie hebben met de stijgende lonen en prijzen, waarbij de kosten niet meer passen binnen de beschikbare budgetten, investeringen duurder worden of meer mensen een beroep moeten doen op onze regelingen op het gebied van bestaanszekerheid.

Aan de andere kant ontvangen we van het Rijk onvoldoende middelen om taken goed uit te kunnen voeren. Zo is de correctie voor loon- en prijsontwikkelingen dit jaar een stuk lager dan de werkelijke kostenstijgingen bij gemeenten. Dat leidt tot een groot structureel nadeel. Belangrijker nog is dat het Rijk per 2026 nog steeds 3 miljard euro wil korten op het gemeentefonds. Voor de gemeente Groningen gaat het om een korting van zo'n 44 miljoen euro per jaar. Daarom is het meerjarenbeeld van de gemeente vanaf 2026 structureel negatief. Dit heeft grote consequenties voor de uitvoering van onze taken en de grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan.

In het meerjarenbeeld zijn alleen die posten opgenomen waar de gemeente geen invloed op kan uitoefenen en is nog geen rekening gehouden met (nieuwe) opgaven. Voor de begroting 2024 is het meerjarenbeeld geactualiseerd.

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Actueel meerjarenbeeld	4.565	23.360	-9.846	-6.117	-11.154	-14.496

De ruimte in het meerjarenbeeld kan worden ingezet ter dekking van opgaven. Bovenstaand verloop van het meerjarenbeeld maakt duidelijk dat alleen in de eerste jaren incidentele ruimte beschikbaar is, die kan worden ingezet ter dekking van opgaven. Vanaf 2026 is sprake van een structureel tekort.

Opgaven Begroting 2024

Financiële strategie voorjaarsbrief

In de voorjaarsbrief 2023 hebben we u geïnformeerd over de financiële strategie voor de begroting 2024. We gaan uit van een reële begroting, waarbij we inzetten op noodzakelijk herstel van het financiële perspectief en rekening houden met extra middelen in het gemeentefonds. Vooralsnog gaan we ervan uit dat dit zal leiden tot ten minste een halvering van de landelijke korting van 3 miljard euro. Voor de gemeente Groningen zou dat een vermindering van de korting zijn van circa 22 miljoen euro per jaar. Daarom vinden wij een jaarlijks tekort van 22 miljoen euro in 2026 en 2027 vooralsnog aanvaardbaar, tot het Rijk meer duidelijkheid biedt. We geven daarmee invulling aan het begrotingsadvies van de VNG.

Gezien de ontwikkeling van het meerjarenbeeld biedt deze strategie structureel beperkt ruimte voor structurele opgaven. Voor de begroting 2024 betekent dit dat we alleen noodzakelijke structurele opgaven kunnen oplossen. De overige opgaven moeten we zoveel mogelijk opvangen binnen de beschikbare incidentele ruimte. Daarbij kijken we ook naar externe financieringsmogelijkheden.

Opgaven begroting 2024

Door de economische omstandigheden met hoge prijsstijgingen, hoge loonkosten en een stijgende rente hebben we te maken met veel en hoge opgaven. Daarnaast zien we bij diverse regelingen de tekorten sterk toenemen. Dit geldt vooral bij de jeugdzorg, maar ook bij bijvoorbeeld leerlingenvervoer, de bijzondere bijstand en de individuele studietoelage. Ook is er een aantal nieuwe opgaven en opgaven die ontstaan door het wegvallen van (meestal) tijdelijke financiering. In de voorjaarsbrief hebben we de volledige lijst met geïnventariseerde opgaven aan uw raad voorgelegd. In de ontwerpbegroting 2024 geven we aan hoe we met de opgaven omgaan.

De financiële ruimte om opgaven op te lossen is beperkt. In 2024 en 2025 zijn incidentele middelen beschikbaar. Vanaf 2026 hebben we een structureel tekort. Door rekening te houden met een vermindering van de korting door het Rijk met 22 miljoen euro, is er vanaf 2026 beperkt structureel ruimte om opgaven op te lossen.

Voor de begroting 2024 betekent dit dat we ons hebben gericht op de noodzakelijke opgaven en deze zoveel mogelijk incidenteel hebben meegenomen. Alleen als het niet anders kan, hebben we opgaven structureel opgenomen. Door opgaven incidenteel op te lossen, beperken we het structurele tekort na 2025. Maar we lopen hier wel een risico dat opgaven na 2025 weer terugkomen.

Ook hebben we bij de opgaven gekeken naar de mogelijkheden om deze op te vangen met beschikbare interne of externe middelen. Soms kunnen kosten binnen een programma worden opgevangen of kunnen we hier rijksmiddelen voor inzetten (zoals middelen voor het Gezond en Actief Leven Akkoord). We maken dit inzichtelijk in het overzicht met opgaven en de toelichting daarbij.

Opgaven Begroting 2024

We hebben geen nieuwe opgaven opgenomen in de ontwerpbegroting 2024, tenzij we hier (externe) middelen voor gevonden hebben. Zo dekken we bijvoorbeeld de toekomstige herinrichting van straten uit de meeropbrengst van invoering betaald parkeren (aansluitend bij een motie van uw raad) en kunnen we een aantal op preventie gerichte activiteiten in het sociaal domein dekken uit rijksmiddelen.

De opgaven die betrekking hebben op de strategische investeringsprojecten hebben we zoveel mogelijk gefaseerd. We komen daar [verderop in deze brief](#) afzonderlijk op terug. Onze bestuurlijke afwegingen hebben geleid tot het overzicht met opgaven die we hebben opgenomen in de ontwerpbegroting 2024. Dit geeft het volgende financiële perspectief in de ontwerpbegroting 2024:

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Actueel meerjarenbeeld	4.565	23.360	-9.846	-6.117	-11.154	-14.496
Incidentele ruimte						
Besteedbaar rekeningresultaat 2022	26.853					
Inzet spaarbedragen uit de begroting 2023	0	1.000	2.000	0	0	0
Ruimte meerjarenbeeld en incidenteel	31.418	24.360	-7.846	-6.117	-11.154	-14.496
Opgaven begroting 2024	-24.182	-16.695	-15.483	-14.514	-20.512	-20.537
Financieel beeld met opgaven begroting 2024	7.236	7.665	-23.329	-20.631	-31.666	-35.033
Aanvaardbaar tekort	0	0	22.000	22.000	22.000	22.000

Zoals eerder al gemeld biedt het meerjarenbeeld alleen in 2024 en 2025 incidenteel ruimte. De incidentele ruimte vullen we aan met het besteedbare rekeningresultaat over 2022 en de middelen die we in 2025 en 2026 beschikbaar hebben als spaarbedragen voor de grote projecten. Vanaf 2026 is er een structureel tekort.

De in de begroting 2024 overgenomen opgaven tellen op tot ruim 24 miljoen in 2024 en bijna 17 miljoen in 2025. Een groot deel van de opgave in 2024 en 2025 is incidenteel. Vanaf 2026 lopen de structurele opgaven op van 15 miljoen euro in 2026 tot ruim 20 miljoen euro in 2028. Veruit de grootste structurele opgave is het tekort bij de jeugdzorg dat oploopt tot ruim 10 miljoen euro.

Volgens de verslaggevingsregels moeten gemeenten in de begroting een meerjarenraming opnemen, waarbij we ook kijken naar de financiële ontwikkeling in de drie jaar na het begrotingsjaar. In de ontwerpbegroting 2024 gaat het dus over de jaren 2024-2027. In de periode van de meerjarenbegroting 2024 – 2027 voldoen we aan de financiële strategie zoals we die hebben opgenomen in de voorjaarsbrief. Het tekort in 2027 ligt onder het aanvaardbare tekort van 22 miljoen euro. In 2026 zitten we iets boven het aanvaardbare tekort, maar dit kunnen we opvangen met de middelen die we in 2024 en 2025 overhouden. We gebruiken van het overschot in 2024 en 2025 van 14,9 miljoen euro dus 1,3 miljoen euro om het tekort in 2026 onder het aanvaardbare tekort te houden. De resterende middelen in 2024 en 2025 van 13,6 miljoen euro gebruiken we om een start te maken met sparen voor de strategische investeringsprojecten.

In de jaren na 2027 loopt het tekort verder op. In hoeverre dit zich daadwerkelijk gaat voordoen is afhankelijk van het Rijk. Gezien de ontwikkeling van het financieel perspectief vanaf 2026 en de grote investeringsopgaven waar de gemeente voor staat, moeten we ons richting de begroting 2025 wel voorbereiden op een scenario dat het Rijk gemeenten niet of onvoldoende tegemoet komt door de keuzemogelijkheden in de begroting inzichtelijk te maken.

Ontwikkelingen Gemeentefonds

Zoals eerder al aangegeven heeft het Rijk het gemeentefonds vanaf 2026 eenzijdig gekort met 3 miljard euro, zonder duidelijkheid te geven hoe gemeenten met deze dalende inkomsten om moeten gaan. Op de algemene ledenvergadering van de VNG in juni dit jaar hebben de gemeenten zich uitgesproken dat de korting van 3 miljard euro op het gemeentefonds vanaf 2026 moet worden hersteld.

Dit heeft geleid tot een begrotingsadvies van de VNG, waarin de VNG adviseert de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 realistisch in beeld te brengen. Dit zal naar verwachting leiden tot een tekort in de jaren 2026 en 2027. De VNG vindt dit verantwoord, vooral omdat de gesprekken met het Rijk niet zijn afgerond. Deze ontwerpbegroting 2024 sluit aan bij het begrotingsadvies van de VNG. Daarnaast heeft de VNG opdracht gegeven de gevolgen voor gemeenten in kaart te brengen van de tekortschietende rijksmiddelen.

De Taskforce Taken en Middelen (onder leiding van Rinnooy Kan) concludeert dat een structurele korting van 3 miljard vanaf 2026 zeer ingrijpende gevolgen zou hebben voor de betrokkenheid van gemeenten bij de grote maatschappelijke opgaven. Daarbij heeft de taskforce aangegeven het zeer onwenselijk te vinden als de korting ten koste zou gaan van de eigen beleidsvrijheid van gemeenten. Juist hier kunnen gemeenten het verschil maken als overheid die het dichtstbij de inwoners werkt. Indien de structurele korting in stand blijft, zullen we verkennen wat de gevolgen kunnen zijn voor taken die we in opdracht van het Rijk uitvoeren (medebewindstaken).

Door de val van het kabinet verwachten we niet op korte termijn duidelijkheid over de ontwikkeling van het gemeentefonds. De nieuwe financieringssysteem is controversieel verklaard. Het is aan een nieuw kabinet om hier besluiten over te nemen.

We maken ons als college actief hard voor betere gemeentefinanciën door bij de VNG aan te dringen op een kritische houding richting de rijksoverheid. We werken nauw samen met andere (grote) gemeenten. We zetten ons ook eigenstandig in door bijvoorbeeld onze zorgen op dit onderwerp te delen met leden van de Tweede Kamer.

Strategische investeringsagenda

Vorig jaar zijn we gestart met het opstellen van een [Strategische investeringsagenda](#). Aanleiding voor het opstellen van de strategische investeringsagenda was enerzijds de grote omvang van de investeringsprojecten en anderzijds het onzekere financiële perspectief in de komende jaren. In de strategische investeringsagenda hebben we de strategische investeringsprojecten voor de komende 10 jaar opgenomen, waarbij we omvang en fasering van de investeringen inzichtelijk maken en een inschatting geven van de benodigde middelen en het effect op de financiële positie.

De strategische investeringsagenda helpt ons om de komende jaren slim en verantwoord te investeren. Hiermee krijgen we vroegtijdig zicht op de (financiële) effecten van de investeringsprojecten, zodat we tijdig en integraal kunnen bespreken welke projecten we kunnen starten en ook kunnen realiseren. Gezien het financiële perspectief en de uitvoeringskracht van de gemeentelijke organisatie en daarbuiten wordt dit extra belangrijk. Het in samenhang bezien van grote projecten geeft ook de mogelijkheid om te kijken naar slimme mogelijkheden voor bijvoorbeeld fasering, besparing of het combineren van investeringsprojecten. Daarbij geeft de strategische investeringsagenda langjarig richting aan de gemeentelijke inzet en brengt het uw raad beter in positie om kaders te stellen en besluiten te nemen.

De strategische investeringsagenda bestaat uit 28 projecten met een totale omvang van circa 2,5 miljard euro. Bij wijze van pilot hebben we vier projecten met een nieuwe blik onder de loep genomen vanwege hun omvang, urgentie en mogelijke samenhang. Hieruit blijkt dat er samenhang is tussen de pilotprojecten en er keuzes mogelijk zijn bij de uitvoering. Op basis van de verdere uitwerking van de pilots en daarin voorgestelde vervolgoopdrachten kunnen we een goede afweging maken van de keuzemogelijkheden bij de pilotprojecten. In de voorjaarsbrief 2024 leggen we de uitwerking en denkrichtingen aan uw raad voor, op basis waarvan uw raad keuzes kan maken voor de toekomst. In de begroting 2025 (november 2024) zullen we uiteindelijk een besluit voorleggen op welke manier we verder gaan met deze

projecten. Door de koppeling met de begroting waarborgen we een integrale afweging tussen de grote projecten en de overige opgaven.

Dit betekent ook dat we niet al op korte termijn een besluit nemen over deze vier projecten en we de bestaande voorzieningen een jaar langer in de benen moeten houden. De extra kosten voor 2024 ramen we op 1 tot 1,5 miljoen euro. We brengen de werkelijke kosten in 2024 ten laste van de in deze begroting gespaarde middelen voor strategische investeringsprojecten.

Om goed te kunnen inspelen op ontwikkelingen gaan we de strategische investeringsagenda jaarlijks herijken. De uitkomsten daarvan nemen we mee bij het opstellen van de begroting.

Weerstandsvermogen / Financiële positie

Bij de uitvoering van de gemeentelijke taken en investeringsprojecten lopen we risico's. Het weerstandsvermogen moet ons in staat stellen om het effect van risico's op te kunnen vangen, zonder dat we direct moeten ingrijpen in de lopende begroting, bijvoorbeeld door activiteiten of projecten stop te moeten zetten.

De grootste risico's van de gemeente zitten bij de grondexploitatie en de zorgkosten. Bij het opstellen van de ontwerpbegroting 2024 is het weerstandsvermogen geactualiseerd voor de jaren 2024-2027. Dit geeft het volgende beeld:

Weerstandsvermogen	2024	2025	2026	2027
Ratio weerstandsvermogen ontwerpbegroting 2024	137%	140%	111%	108%
Ratio weerstandsvermogen gemeenterekening 2022	136%	141%	126%	
Aandeel reserves ontwerpbegroting 2024	71%	75%	59%	57%
Aandeel reserves gemeenterekening 2022	71%	76%	68%	

Hieruit blijkt dat we ook in de komende jaren boven de streefwaarden zitten.

Gelet op de grote onzekerheden is het noodzakelijk voldoende weerstandsvermogen aan te houden. Dit biedt flexibiliteit om tegenvallers op te kunnen vangen. Daarbij zitten we nu nog boven de streefwaarden maar door de uitvoering van projecten uit de strategische investeringsagenda zal het risicoprofiel sterk gaan toenemen. Hiermee is nu nog geen rekening gehouden.

Vanaf 2026 zien we een verslechtering van de ratio's ten opzichte van de stand in de gemeenterekening 2022. Dit komt omdat we in de meerjarenraming vanaf 2026 rekenen op aanvullende middelen van het Rijk (aansluitend bij het begrotingsadvies van de VNG). Omdat het Rijk hierover geen duidelijkheid geeft, hebben we deze inkomsten niet opgenomen maar presenteren we een aanvaardbaar tekort vanaf 2026. In de paragraaf weerstandsvermogen houden we rekening met een risico dat de middelen van het Rijk (22 miljoen euro) niet komen. Dit zorgt voor een hoger risico en een verlaging van beide ratio's.